

subjects of the Internet environment, contributes to the designation of certain needs met in the process of intercourse by the user. These requirements can be combined in such categories as: the need for security, the need to belong to the community, the need for recognition of the community. Thus, virtual communication is seen as a psychological phenomenon with a complex structure, acting as a condition, a determinant, a process and a value of human life in the modern world.

Studying the intercourse in the Internet shows that it has got its own specific peculiarities which determine the appearing of some problems. These problems are connected with cognitive activity of users in the Internet. These are the problems of personal identity, forms and methods of self-expression in the Internet. The problems are connected with interaction and affect of the Internet users. They showed the peculiarities of virtual communities' formation and work. The author marked also the problems of personal infringements that are qualified with qualities of functioning and activity of the person in the Internet.

Key words: intercourse, virtual intercourse, needs, peculiarities, psychological conditions, human being.

Отримано: 23.01.2014 р.

УДК 159. 9:32

Н.Л. Руда

КАТЕГОРІЯ ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА ЯК ПРЕДМЕТ ПСИХОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ

Н.Л. Руда. Категорія політичного лідерства як предмет психологічного аналізу. У статті зазначається, що на особистості сучасного українського політика зосереджено підвищену увагу з боку суспільства, оскільки саме лідери здатні віднайти ефективну соціально прийнятну стратегію подолання кризової ситуації в країні, взяти на себе відповідальність за цей процес. Проаналізовано різнобічні підходи до досліджуваного феномена. Охарактеризовано результати експериментального дослідження, у якому виділено психологічні якості, що мають домінувати в структурі особистості ідеального сучасного політика. Зроблено висновок про те, що у сприйманні студентської молоді реальні політичні лідери виглядають абсолютно інакше, ніж ідеальні.

Ключові слова: політичний лідер, політичний керівник, влада, кризова політична ситуація, інституалізація українського лідерства, авторитет, феномен макросередовища, легітимність.

Н.Л. Рудая. Категория психологического лидерства как предмет психологического анализа. В статье отмечено, что к личности современного украинского политика привлечено повышенное внимание со стороны общества, поскольку именно лидеры могут найти эффективную социально приемлемую стратегию преодоления кризисной ситуации в стране и взять на себя ответственность за ее воплощение. Описаны результаты экспериментального исследования восприятия молодежью современного политического лидера. Выделены психологические качества, которые должны доминировать в структуре личности идеального современного политика. Сделан вывод о том, что в восприятии студенческой молодежи реальные политические лидеры выглядят абсолютно иначе, чем идеальные.

Ключевые слова: политический лидер, политический руководитель, власть, кризисная политическая ситуация, институализация украинского лидерства, авторитет, феномен макросреды, легитимность.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Процес інституціалізації політичного лідерства в умовах незалежної України набуває першочергового значення. Політичне лідерство є суттєвою детермінантою стабільного і динамічного розвитку будь-якої країни. Воно помітно впливає на всі політичні процеси суспільства. Політичний лідер бере активну участь у визначенні стратегічних цілей і завдань розвитку політичної системи, у виборі засобів і методів їх досягнення. Залежно від того, наскільки його політична програма і дії збігаються з об'єктивними суспільними потребами, політичний лідер може здійснити як позитивний, так і негативний вплив на соціальний прогрес.

Радикальні перетворення в політичній сфері українського суспільства зумовлюють підвищення інтересу до особистості сучасного політичного лідера, спроможного не лише оцінити природу і характер сучасної кризової ситуації, а й віднайти ефективну соціально прийнятну стратегію її подолання, взяти на себе відповідальність за цей процес. Динаміка соціальних процесів у сучасному світі ставить складні вимоги перед особистістю політичного лідера, покликаною здолати стереотипи буденної свідомості, традиційні соціальні ролі та політичний конформізм. Саме тому особливої ваги набуває не лише проблема професіоналізації обраних у вищі ешелони влади політичних лідерів, а і характеристик їх особистості, тих реальних мотивів, що насправді керують їхньою політичною діяльністю та спрямовують їхні політичні рішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми та на які спирається автор, виді-

лення невіршених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується запропонована стаття.

Перші теоретичні спроби проаналізувати феномен лідерства зокрема, і політичного в тому числі, сягають часів античності. Відтоді цій проблемі присвячено численні дослідження в різних галузях наукового знання [4; 5; 8; 13; 15; 20].

Проте і досі не існує чіткого розуміння феномена «політичне лідерство». Також сьогодні нестача психологічних досліджень з означеної проблематики насамперед пов'язана із відсутністю валідного діагностичного інструментарію. Слід зауважити, що закордонні дослідження політичного лідерства, які є найпоширенішими, характеризуються певною соціокультурною зумовленістю [1; 3; 6; 7; 8; 11; 14; 18; 21; 22]. Серед вітчизняних наукових праць також представлено окремі дослідження феномена політичного лідерства [2; 4; 13; 16; 19].

Мета статті: здійснити теоретичний та експериментальний аналіз феномену політичного лідерства.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Перші теоретичні спроби аналізу феномена лідерства сягають часів античності та розквіту східної політологічної думки, тобто IV – V століть до н.е. У Стародавній Греції Геродот, Плутарх, Платон, Лівій відзначили, що у будь-якій спільноті завжди знаходяться видатні люди, найбільш досвідчені, найбільш сміливі, люди видатного розуму чи волі, що дістали повагу та підтримку громадян (визнаємо, що не завжди чесним шляхом, бо поняття «популізм» зародилось саме з тих часів намагань лідерів отримати підтримку народу).

Проблему лідерства у політиці досліджували Н. Макіавеллі, Ф. Ніцше, К. М. Вебер та інші відомі вчені, політики, громадські діячі. У трактівці Н. Макіавелі політичний лідер – це імператор, який об'єднує та представляє все суспільство та використовує будь-які ефективні засоби задля підтримання суспільного порядку та збереження свого панування [9]. Ф. Ніцше обґрунтував концепцію у якій довів необхідність формування вищого біологічного типу – людини-лідера, «надлюдини» [10]. Найбільш впливову типологію лідерства запропонував М. Вебер, який виокремлював традиційне лідерство (засноване на збереженні традицій), бюрократичне лідерство (засноване на збереженні законів та порядку) та харизматичне лідерство (засноване на повазі до надприродних здібностей вождя) [3].

У сучасній політичній психології існують різнобічні трактування політичного лідерства.

Саме поняття «лідер» у перекладі з англійської («leader») означає «провідний», «керівний». У політичній психології зустрічаємо такі визначення політичного лідера:

- Політичний лідер – керівник організації, суспільного руху, політичної партії [5].
- Політичний лідер – це людина, здатна згуртувати навколо себе багатьох, завоювати у них авторитет, повести за собою [4].
- Політичне лідерство – це особлива діяльність, яка потребує наявності певних психологічних якостей, що характеризують людину як лідера [12].
- Політичне лідерство – це особливий суспільний феномен, коли видатні особистості, завдячуючи непересічним якостям та вмінням впливу на маси, особливостям соціально-політичної ситуації, мають здатність очолювати масові рухи за суспільні перетворення або керівництво суспільством в цілому [20].
- Політичне лідерство – це спосіб взаємодії лідера і мас, в процесі якої лідер здійснює суттєвий вплив на суспільство [17].

Ми пропонуємо спиратися на таке визначення: політичне лідерство – це феномен макросередовища, який полягає у суб'єктивній здатності, готовності та вмінні авторитетно та легітимно впливати на великі соціальні групи.

Для політичного лідера найбільш характерна наявність надзвичайно яскравого і детального образу («схеми») світу разом з сильним прагненням здійснити, затвердити цей образ в реальності – реалізувати його. Останнє прагнення є найсильнішим мотивом участі людини з лідерськими якостями в політиці. Включаючись в неї, він неминуче прагне владних важелів, які власне і дають змогу найбільшою мірою втілити у реальність свій образ-схему світу [12].

Потенціал лідерства, з психологічної точки зору, є сукупністю якостей, які вказують на здатність особистості спонукати інших діяти, надихаючи і запевняючи людей в тому, що обраний курс дій є правильним. Відповідно, для політичної науки лідерство — це сукупність правил і процедур, в рамках яких здійснюється лідерська діяльність і які можуть носити або рутинний характер (в стабільних політичних системах), або відрізнятися спонтанністю в нестабільних ситуаціях. Для політичної психо-

логії лідерство — це особлива діяльність, яка вимагає наявності певних психологічних властивостей, що характеризують людину як лідера.

Відома американська дослідниця М. Германн підрозділяє чинники, що визначають феномен лідерства, на наступні основні групи: 1) історичний контекст (або ситуація); 2) психологічні характеристики лідера; 3) послідовники або прихильники лідера; 4) відносини між лідером і його послідовниками; 5) поведінка лідера.

Зупиняючись докладніше на понятті психологічних характеристик лідера, М. Германн поділяє їх на сім груп:

1. «Базові» політичні переконання лідера.

2. Його політичний стиль (наприклад, схильність до роботи в групі або поодиноці, до політичної риторики і пропаганди, до детального вивчення проблем або до отримання лише узагальненої інформації, до засекречення або відвертості своєї роботи).

3. Мотивація до досягнення лідируючих позицій.

4. Реакції лідера на стреси і тиск.

5. Спосіб, яким він досяг свого положення.

6. Попередній політичний досвід лідера.

7. Політичний клімат, в якому «стартував» лідер [17].

Обговорення експериментального дослідження. З метою визначення особливостей сприймання сучасної молоддю політичного лідера було проведено експериментальне дослідження. Заповнення «Модифікованої карти особистості» К.К. Платонова відбувалося у два етапи.

На першому етапі респонденти мали оцінити кожен із 98-ми запропонованих якостей особистості з точки зору необхідності наявності та ступеня вияву цих якостей у ідеального політичного лідера. Зауважимо, що кожен з якостей оцінювали за 10-бальною шкалою.

На другому етапі респонденти оцінювали такі ж самі риси через призму їхнього вияву в сучасних українських політиків. У дослідженні взяли участь 90 студентів 4-х курсів.

Аналіз уявлень студентської молоді про ідеальний психологічний портрет сучасного політичного лідера дозволяє констатувати наступне. Ранжування 98-ми якостей особистості засвідчило, що найбільш значущими для ефективного політичного лідерства є наступне. Перше рангове місце посіла якість «Відповідальність» (9,4 бали при мах 10 балів). Це, безсумнівно, пов'язано із тим, що політичний лідер має відповідати не

лише за власне життя та оточення, а й за ті суспільні спільноти, для яких він став дійсно лідером. На другому ранговому місці знаходиться якість «Дисциплінований» (9,4 б. при мах 10 балів). Ця якість відтворює організованість та витримку, які дуже важливі для політичних лідерів особливо під час кризових станів у суспільно-політичному житті. Третє місце серед провідних якостей бажаного лідера посіла якість «Красномовний» (9,2 б. при мах. 10 балів). Отже, політичний лідер має бути переконливим задля того, щоб суспільство йому повірило. До того ж, вміння красномовно вести політичні дебати із політичними конкурентами, звертатися до електорату відображає й інтелектуальну сферу політика. Тому майже так само як попередня, виражена й наступна якість ідеального політичного лідера – «Може логічно довести свою точку зору» (9,14 б.). Отже ефективна комунікація є важливою складовою політичного лідерства. П'яте рангове місце посіла особистісна якість «Тактовність» (9,12) – тобто молодь прагне толерантного, терплячого лідера, який буде тактовно поводитися насамперед із опонентами. Два наступні місця посіли взаємопов'язані якості: «Працелюбний» (9,12 б.) та «Виконавчий» (9 б.) – тобто політичний лідер має щиро любити свою працю, бути послідовним. Заключними у першій десятці якостей ідеального лідера очима студентів стали такі якості: «Ініціативний, прагне до нового» (9,04 б.), «Володіє змістовною мовою»(9,02 б.), «Висока працездатність (9,02 б.)

Як вже зазначалося, на другому етапі респонденти оцінювали кожна з 98-ми запропонованих якостей з точки зору їхнього вияву у сучасних українських політичних лідерів. Зупинимо на десяти домінуючих якостях. Перше рангове місце посіла якість «Самовпевненість» (6,24 б. при мах. 10 балів) – адже лідери справляють враження надмірної впевненості у собі, у своїх можливостях. Також дуже сильно виражена така якість, як «Прагнення до першості» (6,1 б.). Серед інших провідних якостей політичних лідерів ранжування якостей засвідчило домінування таких: «Носить вишуканий одяг» (5,8 б.), «Мрійливість» (5,7 б. б.), «Життєрадісність» (5,5 б.), «Домінантність» (5,4 б.), «Комунікативність» (5,4 б.), «Товариськість» (5,2 б.), «Наполегливість» (5,08 б.), « Після невдач не падає духом» (5 б.). Порівняльний аналіз прояву якостей у «ідеального» та «реального» політичного лідера засвідчив, що очима студентів реальні політичні лідери виглядають зовсім інакше, порівняно з «ідеальним» (таблиця 1).

Таблиця 1

Якості ідеального та реального політичного лідера

№	Якість	Ідеальний політичний лідер (макс 10 б.)	Реальний політичний лідер (макс. 10 б.)
1	Відповідальний	9,42	3,54
2	Дисциплінований	9,4	3,6
3	Красномовний	9,26	4,82
4	Може логічно довести свою точку зору	9,14	3,24
5	Тактовний	9,12	4,14
6	Працелюбний	9,12	3,86
7	Виконавчий	9,1	3,58
8	Ініціативний, прагне до нового	9,04	4,44
9	Змістовна мова	9,02	3,84
10	Висока працездатність	9,02	3,32

Найбільшу розбіжність результатів можна спостерігати за такими якостями: «Може логічно довести свою точку зору», «Відповідальний», «Дисциплінований», «Висока працездатність», «Виконавчий».

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок з цього напрямку. Узагальнюючи аналіз теоретичних даних, можна констатувати, що феномен політичного лідерства і досі трактується неоднозначно. Політичне лідерство часто ототожнюється з політичним керівництвом. Ми ж дотримуємося точки зору, яка диференціює політичне керівництво та політичне лідерство. Так, політичний діяч втілює політичне керівництво. До його атрибутів слід віднести формалізованість взаємодії із спільнотами, яка ґрунтується переважно на владних повноваженнях особистості. Тоді як політичне лідерство може здійснювати як політичний діяч, так і будь-який політичний актор, не наділений офіційними владними повноваженнями. Підґрунтям для політичного лідерства насамперед є особистісні якості лідера та його політична поведінка. Формалізована влада політичного лідера може бути легітимною, але, крім того, лідер має соціальну, психологічну та емоційну підтримку у спільнотах людей, які за ним йдуть.

З метою визначення особливостей сприймання сучасною молоддю політичного лідера було проведено експериментальне дослідження, що мало відтворити їхні уявлення про вітчизняного політичного лідера. Порівняльний аналіз прояву якостей у «ідеального» та «реального» політичного лідера засвідчив, що жодна

з найважливіших бажаних якостей політичного лідера у сучасних діючих політичних лідерів яскраво не виражена. Це дає підстави констатувати, що очима студентів реальні політичні лідери виглядають зовсім не так, як «ідеальні».

Список використаних джерел

1. Блондель Ж. Влияние личностных черт на политическое лидерство : философия профессии / Ж. Блондель // Городское управление. – 2007. – № 4. – С. 2 – 11.
2. Васютинський В.О. Інтеракційна психологія влади: монографія / В. Васютинський. – К.: КСУ, 2005. – 492 с.
3. Вебер М. Харизматическое господство / М. Вебер // Социологические исследования. – 1988. – № 5. – С. 139 – 147.
4. Головатий М. Ф. Політична психологія: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / М. Ф. Головатий. – К.: МАУП, 2006. – 400 с.
5. Гуревич П.С. Политическая психология: учеб. пособие для студентов вузов / П.С. Гуревич. – М.: ЮНИТИ-ДАТА, 2008. – 543 с.
6. Де Ландшир К. Роль личности в политике на примере Евросоюза / К. Де Ландшир, Ю. Мидлхоф // Полис. – 2011. – №2. – С. 25 – 35.
7. Крыштановская О. Анатомия российской элиты / О. Крыштановская. – М.: Захаров, 2005. – 384 с.
8. Купчин Н.Н. Политическое лидерство как феномен гражданского общества: Дис. ... д-ра полит. наук / Н.Н. Купчин. – М., 2008. – С. 37.
9. Макиавелли Н. Государь. Рассуждения о первой декаде Тита Ливия / Пер. с ит. Г. Муравьевой, Р. Хлодовского. – СПб.: Азбука, 2002. – 288 с.
10. Ницше Ф. Избранные произведения / Пер. с нем. К.А. Свасьяна, Г.А. Рачинского, Ю.М. Антоновского. – СПб.: Азбука-классика, 2003. – 768 с.
11. Образы российской власти: От Ельцина до Путина / Под ред. Е.Б. Шестопал. – М.: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2008. – 416 с.
12. Основы политической психологии : Учебное пособие для вузов / Д. В. Ольшанский. – Екатеринбург : Деловая книга, 2001. – 496 с.
13. Пірен М.І. Публічна політична діяльність: Навч. посібн. / М.І. Пірен. – К.: НАДУ, 2009. – 288 с.
14. Публичная политика: от теории к практике / сост. и науч. ред. Н.Ю. Данилова, О.Ю. Гурова, Н.Г. Жидкова. – СПб.: Алетейя, 2008. – 356 с.

15. Политический менеджмент: Учеб. пособие/ Под общ. ред. В.И. Жукова, А.В.Карпова, Л.Г.Лаптева, О.Ф.Шаброва. – М.: Изд-во Института психотерапии, 2004. – 944 с.
16. Татенко В.О. Лідер XXI / LIDER XXI. Соціально психологічні студії. – К.: Видав. дім «Корпорація», 2004. – 198 с.
17. Тургаев А.С. Политология / А.С. Тургаев, А.Е. Хренов. – Издательство: Питер Год: 2005. – 561 с.
18. Уинтер Д.Г. Король-философ или противоречивый политик? Личностный профиль Барака Обамы / Д.Г. Уинтер // Полис. – 2011. – №2. – С. 36—46.
19. Фролов П.Д. Проблема політичного лідерства в Україні в контексті політичної реформи / П.Д Фролов, М.М. Слюсаревський, В.О. Татенко // Маркетинг в Україні. – 2004. – № 1 (23), січень-лютий. – С. 21 – 23.
20. Цюрупа М.В. Основи сучасної політології: Підручник для студентів ВУЗів / М.В. Цюрупа, В.С. Ясинська. – К.: Кондор, 2009. – 354 с.
21. Шейнов В.П. Психология лидерства и власти / В.П. Шейнов. – Москва: Ось-89, 2008. – 604 с.
22. Шестопал Е.Б. Политическое лидерство в новых условиях: смена парадигмы восприятия / Е.Б. Шестопал // Полис. – 2013. – №3. С. 47—57.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Blondel' Zh. Vlijanie lichnostnyh chert na politicheskoe liderstvo : filosofija professii / Zh. Blondel' // Gorodskoe upravlenie. – 2007. – № 4. – S. 2 – 11.
2. Vasjutyns'kyj V.O. Interakcijna psihologija vlady: monografija / V. Vasjutyns'kyj. – K.: KSU, 2005. – 492 s.
3. Veber M. Harizmaticheskoe gospodstvo / M. Veber // Sociologicheskie issledovanija. – 1988. – № 5. – С. 139 – 147.
4. Golovatyj M. F. Politychna psihologija: Pidruch. dlja stud. vyshh. navch. zakl. / M. F. Golovatyj – K.:MAUP, 2006. – 400 s.
5. Gurevich P.S. Politicheskaja psihologija: ucheb. posobie dlja studentov vuzov / P.S. Gurevich. – M.: JuNITI-DATA, 2008. – 543 s.
6. De Landshir K. Rol' lichnosti v politike na primere Evrosojuza / K. De Landshir, Ju. Midlhof // Polis. – 2011. – №2. – S. 25–35.
7. Kryshantovskaja O. Anatomija rossijskoj jelity / O. Kryshantovskaja. – M.: Zaharov, 2005. – 384 s.
8. Kupchin N.N. Politicheskoe liderstvo kak fenomen grazhdanskogo obshhestva: Dis. ... d-ra polit. nauk / N.N. Kupchin. – M., 2008. – S. 37.

9. Makiavelli N. Gosudar'. Rassuzhdenija o pervoj deкаде Tita Livija / Per. s it. G. Murav'evoj, R. Hlodovskogo. – SPb.: Azbuka, 2002. – 288 s.
10. Nicshe F. Izbrannye proizvedenie / Per. s nem. K.A. Svas'jana, G.A. Rachinskogo, Ju.M. Antonovskogo. – SPb.: Azbukaklassika, 2003. – 768 s.
11. Obrazy rossijskoj vlasti: Ot El'cina do Putina / Pod. red. E.B. Shestopal. – M.: Rossijskaja političeskaja jenciklopedija (ROSSPJeN), 2008. – 416 s.
12. Osnovy političeskoj psihologii : Uchebnoe posobie dlja vuzov / D. V. Ol'shanskij. – Ekaterinburg : Delovaja kniga, 2001. – 496 s.
13. Piren M.I. Publichna polityčna dijəl'nist': Navch. posibn. / M.I. Piren. – K.: NADU, 2009. – 288 s.
14. Publichnaja politika: ot teorii k praktike / sost. i nauch. red. N.Ju. Danilova, O.Ju. Gurova, N.G. Zhidkova. – SPb.: Aletejja, 2008. – 356 s.
15. Političeskij menedzhment: Ucheb. posobie/ Pod obshh. red. V.I. Zhukova, A.V.Karpova, L.G.Lapteva, O.F.Shabrova. – M.: Izd-vo Instituta psihoterapii, 2004. – 944 s.
16. Tatenko V.O. Lider HHI / LIDER HHI. Social'no psihologični studii'. – K.: Vydav. dim «Korporacija», 2004. – 198 s.
17. Turgaev A.S. Politologija / A.S. Turgaev, A.E. Hrenov. – Izdatel'stvo: Piter God: 2005. – 561 s.
18. Uinter D.G. Korol'-filosof ili protivorečivij politik? Lichnostnyj profil' Baraka Obamy / D.G. Uinter // Polis. – 2011. – №2. – S. 36—46.
19. Frolov P.D. Problema polityčnogo liderstva v Ukrai'ni v konteksti polityčnoj reformy / P.D Frolov, M.M. Sljusarevs'kyj, V.O. Tatenko // Marketyng v Ukrai'ni. – 2004. – № 1 (23), sichen'-ljutyj. – S. 21 – 23.
20. Cjurupa M.V. Osnovy suchasnoi' politologii': Pidručnyk dlja studentiv VUZiv / M.V. Cjurupa, B.C. Jasyns'ka. – K.: Kondor, 2009. – 354 s.
21. Shejnov V.P. Psihologija liderstva i vlasti / V.P. Shejnov. – Moskva: Os'-89, 2008. – 604 s.
22. Shestopal E.B. Političeskoe liderstvo v novyh uslovijah: smena paradigmy vosprijatija / E.B. Shestopal // Polis. – 2013. – №3. S. 47—57.

N.L. Ruda. The category of political leadership as a subject of psychological analysis. The analysis of the phenomenon of political leadership is presented in the article as an important factor causing transformation

of political processes. It is noted that the personality of contemporary Ukrainian politician attracted attention of society, since he can find an effective socially acceptable strategy to overcome the crisis in the country and take the responsibility for its implementation. The theoretical analysis of psychological leadership is presented in historical perspective: from antiquity to modern times. Various approaches to the phenomenon under study were analysed. The author's definition of political leadership is offered as phenomenon of macro environment which reflects subjective ability and readiness authoritatively and legitimately to influence on big social groups.

The experimental study of perception is characterized by youth of the political leader. The qualities were marked out at the first stage, as a result of the research analysis which has to dominate at the ideal modern politician: «responsibility», «discipline», «eloquence», «can logically prove the point of view», «tactfulness», «diligence», «sense of duty». The respondents estimated the presented qualities from the point of view of their manifestation at modern Ukrainian politicians at the second stage. In the summary the psychological portrait of a political leader is dominated by other qualities: «opinionated», «aims to be the first», «carry refined clothes», «dreamy», «cheerful», «dominant». On the basis of the conducted research the conclusion was made that in students' perception the real political leaders look absolutely differently, than ideal is drawn. The comparative analysis of display qualities of an «ideal» and «real» political leader showed that in students' eyes the real political leadership is far different in comparison with the «ideal».

Key words: political leader, political head, power, crisis political situation, institutionalization of the Ukrainian leadership, authority, the phenomenon of the macro environment, legitimacy.

Отримано: 16.01.2014 р.

УДК 159.9.07

О.В. Сазонова

ДОСЛІДЖЕННЯ СПІВВІДНОШЕННЯ МІЖ ДОМІНУЮЧИМИ КОПІНГ-СТРАТЕГІЯМИ, РІВНЕМ ТРИВОЖНОСТІ ТА САМООЦІНКИ УЧНІВ

О.В.Сазонова. Дослідження співвідношення між домінуючими копінг-стратегіями, рівнем тривожності та самооцінки учнів. Стаття присвячена дослідженню копінг-поведінки, як механізму збереження психічного і фізичного благополуччя в стресових ситуаціях. У результаті